

Petar I. Veliki

Mardetko, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:339826>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-09**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Dvopredmetni preddiplomski sveučilišni studij Mađarski jezik i književnost i
Povijest

Ana Marđetko

Petar I. Veliki

Završni rad

doc. dr. sc. Denis Njari

Osijek, 2019.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Povijest

Dvopredmetni preddiplomski sveučilišni studij Mađarski jezik i književnost i
Povijest

Ana Marđetko

Petar I. Veliki

Završni rad

Humanističke znanosti, povijest, hrvatska i svjetska ranonovovjekovna povijest

doc. dr. sc. Denis Njari

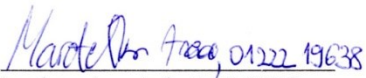
Osijek, 2019.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum 20.09.2019.

ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Petar I. Veliki bio je jedna od najvećih povijesnih ličnosti u Rusiji. Svojim reformama učinio je Rusiju velikom međunarodnom silom. Unaprijedio je vojsku, državnu upravu, crkvu i plemstvo, te ekonomsku situaciju u Rusiji. Petar Veliki je provodio ekonomsku politiku u duhu europskog merkantilizma, čime je zaštitio domaću proizvodnju. Može se reći da je od zaostale Rusije napravio jednu razvijeniju silu, koja je u to doba izazvala divljenje u odnosu na onu državu koju je on našao kada je stupio na vlast. U Rusiju je htio uvesti zapadne vrijednosti te njegove reforme nisu bile usredotočene samo na jednu društvenu strukturu, nego je obuhvatio i crkvu, plemstvo, građanstvo. Smatrajući ju neprijateljskom sredinom, htio je premjestiti prijestolnicu iz Moskve. Moskva je još za Petrove vladavine izgledala sakralno, gotovo samostanski, dok je Petrograd bio svjetovnog izgleda. Novovjekovna Rusija, obrazovana, razmjerno intelektualno osamostaljena i slobodna, samo je u Petrogradu mogla nastati i tamo rasti.

Ključne riječi: Rusija, Petar I. Romanov, reforme, Petrograd, prosvijećeni apsolutizam

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Djetinjstvo i mladost.....	2
3. Početak vladavine.....	3
4. Reforme.....	5
4.1. Ukinuće strijelaca.....	5
4.2. Petrograd.....	7
4.3. Moralna reforma.....	9
4.4. Crkvena reforma.....	11
4.5. Socijalna reforma.....	12
4.6. Gospodarska reforma.....	14
4.7. Politička reforma.....	15
4.8. Reforma vojske i mornarice.....	15
5. Smrt i nasljednici.....	16
6. Zaključak.....	17
7. Popis literature.....	18

1. UVOD

U ovom radu opisivala sam život Petra I. Velikog i njegove reforme zbog kojih je Rusija u to vrijeme postala važna međunarodna sila. Petar je karakterom bio jednostavna osoba, nimalo slična drugim europskim vladarima. Imao je viziju unapređenja Rusije koju je s godinama postupno provodio. Pokušao je unaprijediti vojsku, državnu upravu, crkvu i plemstvo, te ekonomsku situaciju u Rusiji. Iako je Rusija bila velesila, bilo je puno aspekata što gospodarskih, što ekonomskih koji nisu svima išli na ruku. Petar Veliki je provodio ekonomsku politiku u duhu europskog merkantilizma, čime je zaštitio domaću proizvodnju. U radu sam spominjala Petrovo djetinjstvo i njegovu mladost te sam govorila o njegovom podrijetlu i obitelji. Također sam spomenula i sam početak njegove vladavine u kojem sam obuhvatila razdoblje njegovog samostalnog vladanja te ratove koje je vodio kako bi raskinuo kulturnu i ekonomsku izoliranost od zemalja zapadne Europe. S obzirom da je Petar Veliki bio veliki ruski reformator u ovom radu najviše sam se posvetila njegovim mnogobrojnim reformama: ukinuće strijelaca, premještanje prijestolnice iz Moskve u Petrograd, moralna reforma, crkvena reforma, socijalna reforma, gospodarska reforma, politička reforma te ću pisati o reformi vojske i mornarice. Na kraju ću izvesti zaključak o tome koliko je Petar Veliki bio bitna povijesna ličnost za rusku povijest.

2. DJETINJSTVO I MLADOST

Petar I. Aleksejevič Romanov ili Petar Veliki kako mu je bio nadimak, vladao je od 1682. godine i bio je jedan od najvećih ruskih careva. Petar je bio sin ruskog cara Alekseja I. (1645.-1676.) i njegove druge žene, Natalije Kirilovne Nariškine. Imao je petnaestero braće i sestara, no trinestero njih je umrlo još prije nego što se Petar rodio. Prije njega je vladao njegov brat Fjodor (1676.-1682.), koji je umro nakon šest godina vladavine od skorbuta. Tada se javlja problem oko nasljedstva, jer je legitimno pravo na krunu imao Petrov brat Ivan, no on je bio i fizički i psihički nesposoban vladati tolikom zemljom pa je bojarska дума u dogovoru s patrijarhom donijela odluku da će na prijestolje zasjesti Petar, zajedno sa svojom majkom kao regenticom. Nakon te odluke, Ivanova obitelj, na čelu s njegovom sestrom Sofijom Aleksejevnom se pobunila protiv te odluke, jer su smatrali da oni imaju pravo na prijestolje. Pod utjecajem Sofije izbija buna „strijelaca“, koji su upali na dvor, opljačkali ga i pobili mnoge bojare, te Petrova dva brata. Natalija Kirilnova i Petar su bili prisiljeni povući se sa dvora, dok je Sofija preuzela regentstvo nad Ivanovom i Petrovom zajedničkom vladavinom.¹

Dok je Sofija bila regentica, Petar je većinu života provodio u dvorcima u okolici Moskve, s bliskim ljudima. S vremenom je uspio okupiti vlastitu vojnu jedinicu, koja je bila vjerna samo njemu i nazvao ju je „Preobraženski“. Kada je napunio sedamnaest godina, Sofija je shvatila da joj prijete opasnost od njega, jer je s godinama mogao postati samo jači i utjecajniji. Njena očekivanja su se ostvarila, Petar ju je uspio srušiti s vlasti i dao zatvoriti u ženski samostan. Vladavinu je u početku ostavio svojoj majci i bojarima na dvoru.²

Dok je Natalija Kirilnova vladala, Petar se posvetio svom privatnom životu i željama. Vrijeme je provodio s ljudima iz raznih europskih zemalja. Pokazivao je veliku ljubav i interes za brodogradnju i plovidbu, koje ga je naučio jedan Nizozemac iz njemačke četvrti. Sa Evdokijom Lopuhinom je imao ugovoreni brak. Ona mu je rodila tri sina, ali su dva umrla još kao novorođenčad. Nakon deset godina braka, Petar ju je natjerao da odbaci brak, te ju poslao u ženski samostan. Nakon braka s Evdokijom je razmišljao o ženidbi sa svojom ljubavnicom

---

¹ Skupina autora, *Povijest svijeta*, Naprijed, Zagreb, 1990., str. 482.

² Slipičević, Fuad, *Istorija SSSR*, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo, 1969., str. 105

Anom Mons, ali je saznao da ga vara i tako do braka nije došlo. Njegova druga žena je bila Katarina I. (1725.-1727.), koja je na kraju postala njegova suvladarica.³

3. POČETAK VLADAVINE

Početak Petrove vladavine veže uz sebe pomutnju i zavjere, dijeljenu vladavinu sa bolesnim polubratom Ivanom V. u čije ime vlada regentkinja Sofija. Nakon njegove smrti 1696. godine, Petar Veliki postaje nezavisan vladar. Pomanjkanje razvoja Rusije usporedno sa zavladalim prosvijećenim apsolutizmom Europe, zahtijevalo je promjenu na kulturnom i ekonomskom polju, a smanjenje izoliranosti omogućavao je prvenstveno izlaz na more, jer trenutni jedini kontrolirani izlaz je onaj na Bijelo more, dok Švedska kontrolira plovidbu Baltikom. Kako svoj, tako i ugled Rusije, Petar odlučuje osigurati osvajanjem luke na Azovskom moru koja je tada bila u turskom vlasništvu, a značila su otvaranje puta prema Crnom i Sredozemnom moru. Iako pohod tada nije bio uspješan, ponovnim pokušajem i ustrajnošću te izgradnjom male flote u Voronježu 1696. godine, osvaja Azov. Izgrađena mala flota nije značila sigurnost kako bi se zadržao Azov, bilo je potrebno povećati flotu, što je zahtijevalo obuku bojara, koji su poslani u Europu kako bi stekli navigacijske i pomorske vještine, te znanje o brodogradnji. Vođe kozaka i poneki strijelci naumili su ubijanje Petra, što je on na vrijeme otkrio i odlučio se obračunati sa istima. Odvedeni su na Kremeljski trg gdje su pogubljeni.⁴

Petar skrivajući svoju titulu kreće na put po Europi 1697. godine, ponukan viđenim i vođen radoznalošću za način života i razvijenom tehnologijom. Takozvano Veliko veleposlanstvo sudjeluje sa njim u traganju i unošenju zapadnih običaja u Rusiju, a glavni cilj je prigrabiti stotine stranaca tehničara i časnika i postaviti ih na službu Ruskog Carstva. Stoga, tijekom putovanja posjećuje Amsterdam i London gdje čak radi posao drvodjelca u brodogradilištu, posjećuje glavne gradove Njemačke i Austrije, susreće se sa britanskim kraljem Williamom III. i engleskim visokim društvom. Osim toga, za borbu protiv moćnog Osmanskog Carstva, pokušavao je pridobiti podršku europskih vladara, u čemu je bio neuspješan. Smetnju mu je

---

³Warnes, David, *Chronicle of the Russian Tsars*, Thames and Hudson, London, 2009., str. 90., 91.

⁴ Skupina autora, *Povijest svijeta*, str. 482.

stvaralo tradicionalno savezništvo Francuske sa turskim sultanom, dok mu ni Austrija nije bila od pomoći, s obzirom kako je ona, radi ratova na Zapadu, pokušavala održati mir na Istoku.⁵

Usvajanje dijelova zapadne kulture prestaje 1698. godine, kada dolazi do pobune strijelaca, koja ga prisiljava na povratak u Rusiju. Pobuna nije dugo trajala, ugušena je prije Petrovog povratka, a pobunjenici su bili pogubljeni i mučeni, a kao pouka ljudima na pobunu, neki su visjeli kroz prozor sobe u kojoj je ranije Sofija boravila.⁶

Petar je već 1703. godine počeo, na teritoriju koji je osvojio od Šveđana, graditi Petrograd, predviđajući novi grad koji će iduća dva stoljeća biti ruska prijestolnica. Taj potez je na neki način bio prekid s prošlošću, iako Moskva nikada nije bila posve odsječena od Europe. U 16. stoljeću je velik broj trgovaca dolazio u Petrograd, a ponekad su ga posjećivali i strani stručnjaci sa Zapada, naravno zbog trgovine. U 17. stoljeću su ustanovljena prva stalna veleposlanstva europskih vladara, ali je to kod Rusa izazvalo nesigurnost i sumnju pa se strance uvijek pokušavalo izdvojiti od domaćeg stanovništva. Petar je bio prvi vladar koji je odbacio tu staru tradiciju i dočekivao je sve europske stručnjake i vladare s dobrodošlicom. Sve te strane stručnjake je zapošljavao, najčešće su gradili razne škole u kojima bi kasnije podučavali tehničkim vještinama. U Rusiju je donio znanost, utemeljio je Akademiju znanosti, jer se većinom svećenstvo time ranije bavilo. U administraciju je pokušao uvesti birokraciju biranu prema zaslugama.⁷

Uveo je običaj da dvorjani moraju nositi europsku odjeću, morali su rezati svoje duge brade, a žene su se u javnosti morale pojavljivati u njemačkoj odjeći. Neki smatraju da su takvi psihološki šokovi bili nužni, jer Petar nije imao odobravanje za takve postupke, ali je na kraju krajeva on bio vladar i mogao je iskoristiti svoju autokratsku moć. Ukinuo je staru boljarsku Dumu, a umjesto nje je uveden senat s imenovanim članovima. Svi oni koji su mu se suprotstavili su bili nemilosrdno kažnjeni, no Petar se nije mogao lako riješiti zaostalog načina razmišljanja, morao je djelovati posredstvom administrativnog ustroja. Najveći pokazatelj njegova uspjeha je činjenica da je od društveno i gospodarski tradicionalne Rusije, koja posljednja ukida kmetstvo, ipak učinio međunarodnu silu.⁸

---

⁵ Warnes, David, *Chronicle of the Russian Tsars*, str. 96., 97.

⁶ Warnes, David, *Chronicle of the Russian Tsars*, str. 96., 97.

⁷ Roberts, J.M., *Povijest Europe*, str. 309.

⁸ Skupina autora, *Velika ilustrirana povijest svijeta*, Svezak 12., Otokar Keršovani, Rijeka, 1997., str. 5512.-5516.

4. REFORME

Petar I. Veliki bio je veliki ruski reformator koji je pomoću brojnih reformi pokušao promijeniti stanje u Rusiji. Njegove unutarnje reforme, koje nisu toliko sustavne i temeljito planirane reforme, već više nestrpljivo eksperimentiranje radi ratnih ciljeva, tek postepeno vode do preokreta koji u suvremenika stvara dojam da nastaje nova Rusija. S toga se s razlogom može reći da on predstavlja jednu od najznačajnijih figura u ruskoj povijesti.⁹

Donesene reforme nisu ciljale na temeljitu izmjenu, nego na popravljavanje već postojećeg uređenja te da ga prilagode novim zahtjevima političkog ustroja kojem je rasla važnost, a isto tako i ambicija. Zbog toga uvode preustrojstvo vojne sile, dolazi do poboljšanja financijskog stanja, razvoj gospodarskih izvora u zemlji i promicanje trgovine. Javlja se potreba za surađivanjem s inozemstvom i poziva na zajedničku suradnju.¹⁰

Nakon što se vratio sa svoga prvoga puta po Europi, mladi se car pokazao u odijelu zapadnjaka Augusta Poljskog. Nekoliko dana nakon toga događaja, na banketu, uzeo je škare i počeo je rezati brade uzvanika. Njegova dvorska luda Turgenjev radio je isto što i on. Mnogi uzvanici mislili su kako on to radi samo zato što on sam nije imao bradu i kako bi bio veseliji. Međutim, to nije bilo tako. Taj incident s banketa najavio je moralnu, intelektualnu i ekonomsku reformu.¹¹

4.1. UKINUĆE STRIJELACA

Ukinuće strijelaca je neočekivana, ali prirodna, prva posljedica ratobornih pothvata. Pod zidinama Azova, Petar je iskušao vrijednost svojih vojnika, ali nije bio zadovoljan njihovim učinkom. Kada je to uvidio javno je iskazao namjeru za razvijanje novih vojnih odredbi po uzoru na europske te da će od svoje dvije pukovnije načiniti jezgru nove organizacije. Kako bi proučio načela nove tvorevine, prešao je granicu. Stara moskovska vojska strijelaca time je osuđena na propast. U ratnim vježbama ona je uvijek morala predstavljati pobijeđene. Nakon zauzeća Azova pukovnije zbog zabave idu u Moskvu, gdje ulaze u pobjedničkom slavlju, te primaju izraze oduševljena i brojne nagrade. Strijelci ostaju u osvojenom gradu kako bi mu popravili utvrde. U

---

⁹Isto, str. 5512.-5516.

¹⁰Waliszewski, Kazimir, *Petar Veliki*, Junaci, djela i misli; knjiga 6, Zagreb, 1944., str. 455.

¹¹Waliszewski, *Petar Veliki*, str. 458.

ožujku 1689., dok je Petar bio u Engleskoj, iz Azova u Moskvu dolazi poslanstvo sa žalbama. Izaslanici se vraćaju s vijestima da se Petar predao strancima, a njegova sestra, Sofija, zatvorena je u Djevičinu Manastiru te poziva svoje nekadašnje pristaše da obrane prijestolje. Ta pisma bivše regentkinje, za koja se ne zna jesu li prava ili lažna, došla su do pukovnika. Odred strijelaca od oko dvije tisuće ljudi odvajaju od azovske posade i šalju ga u Velikije Luki kako bi zaposjeli poljsku granicu. Rastanak od prijatelja iz azovske posade, dugo hodanje s jednog kraja Carstva u drugi dovelo je do toga da su strijelci bili jako ogorčeni. Oni su navikli za vrijeme mira biti kod kuće. Oni se prvi bune i kreću na Moskvu. General Shein odlazi ususret toj vojsci s nadmoćnijim snagama i s topovima. On ubija ljude, zarobljava ih i vješa, te nakon mučenja i stvar izgleda završena.¹²

Međutim, nije tako. Petra obavještavaju o tom sukobu te se on požuruje kući kako bi zadao konačni, odlučni udarac. Strijelci su mu od samog djetinjstva stajali na putu. On ih je odlučio dokrajčiti. Na brutalan način ih je mučio jer ih je htio maknuti s lica zemlje. Između ostalog mučio je i svoju sestru Sofiju. To nam pokazuje njegova upornost da prikupi što više dokaza kako bi mogao uništiti strijelce.¹³

Dolazi do velikih pogubljenja strijelaca. Posvuda su ih progonili. Bio je to rat do istrebljenja. Poznato je i takozvano Lobnoje mjesto. Na tom mjestu sve do 1727. nalazila su se koplja s odsječenim glavama i vješala. To mjesto zaliveno krvlju imalo je posebno značenje. Podrijetlo naziva nije pouzdano. Prema nekima potječe od latinske riječi *lobium*, što znači uzvišeno, uzdignuto mjesto, a po drugima riječ je slavenskog podrijetla (*lob* na ruskom označuje glavu te bi naziv mogao značiti kao mjesto na koje se postavlja glava osuđenika). Pripada mu religiozno i nacionalno značenje.¹⁴

Petar je odlučio da će maknuti strijelce i poduzeo je sve što je bilo nužno kako bi se to i ostvarilo. Njegove metode su bile zastrašujuće, ali strahovlada u njegovoj zemlji postojala je već odavna i spadala je u uobičajene postupke vladanja. Strijelci su nestali. Stvaranje nove vojske postalo je neophodno. Ako nema strijelaca, nema ni vojske. Petar će uvidjeti da je otišao predaleko. Godine 1700. u bitci kod Narve, pukovnije strijelaca će se pojaviti među redovima boraca. Sam Petar će 1702. godine u Dorogobužu odrediti sastav od četiri pukovnije moskovskih

---

¹²Isto, str. 459.

¹³Isto, str. 459.-462.

¹⁴Isto, str. 462.-464.

strijelaca prema staroj osnovi. Godine 1705. nakon pobune u Astrahanu će biti odlučeno potpuno i konačno uništenje strijelaca.¹⁵

4.2. PETROGRAD

Petar Veliki maštao je o velikoj sjevernoj prijestolnici, kojoj bi uloga bila obraniti Rusiju od švedskih vojnih prijetnji. Zbog velike želje i poznavanja graditeljstva on sam nadgleda osnivanje Sankt Peterburga, odnosno Petrograda.¹⁶

Petar Veliki je vodio politiku kojom je u Rusiju htio uvesti zapadne vrijednosti te je smatrao kako bi i prijestolnicu trebalo premjestiti iz Moskve jer je to bila neprijateljska sredina, u kojoj je njegovo djelo uvijek bilo nesigurno i bila bi ugrožena njegova vlast. Premještanjem prijestolnice iz Moskve u Petrograd obvezao je sudske službenike, trgovce i plemiće da se dosele u novi glavni grad i sami sebi izgrade kuće. U gradu je tada živjelo četrdeset tisuća stanovnika.¹⁷ Međutim, on na premještanje prijestolnice nije pomislio sve do bitke kod Poltave 1709. godine. Tijekom velikog sjevernog rata 1703. godine, Petar veliki je osvojio švedsku tvrđavu na rijeci Nevi u Ingriji. Nekoliko tjedana kasnije, 16. svibnja 1703. (Julijanski kalendar) odnosno 27. svibnja 1703. godine započela je gradnja Petropavlovske tvrđave na otoku IanniSaari. Tvrđavu je posvetio svetom Petru i Pavlu. Na obali koja se nalazi prekoputa za vladara se izgrađuje mala drvena kućica u kojoj boravi za vrijeme izgradnje utvrde. Za prvog narednika utvrde Petar je imenovao svog bliskog prijatelja i uspješnog vojnika, Aleksandra Menšikova. Za vrijeme same gradnje na utvrdi također im se stalno približavaju švedski brodovi. Petar se približava protuotporom na Ladoga jezero i pušta Švedane da čekaju dok ne počne zimsko razdoblje kako bi shvatili da se trebaju predati i vratiti u svoju zemlju. Između obale Koralie i Ingermanlanda pronalazi s lijeva, više od dvadeset kilometara dalje, od ušća Neve, jedno otočje. To otočje mu se činilo odlično te je odlučio i na njemu nešto izgraditi. Petar je otočje nazvao Kotlin te ga je odlučio izgraditi u utvrdu i na njoj izgraditi središte marine kojoj će dati naziv „krunski grad“. Marina je imala uvjet da postane trgovačka luka. Godine 1703. u luku zalazi prvi zapadni trgovački brod. Ugodna i lijepa trgovačka luka postaje središte malog grada i glavna centrala za sve daljnje upute ruske flote, nazvana „Admiral“. Admiral je gradio brodove za rusku mornaricu, a Petrova vrata čuvala su ulaz u Petropavlovsku tvrđavu na Vasilijevskom otoku. Do tada su već

---

¹⁵Isto, str. 464.-465.

¹⁶Heresch, Elisabeth, *Die Romanows – Russlands Zarenfamilie 1613. – 2013.*, Nicolai, Berlin, 2014., str. 74.

¹⁷Heresch, Elisabeth, *Die Romanows – Russlands Zarenfamilie 1613. – 2013.*, str. 75.

bile sagrađene prve palače: ljetni dvorac i palača Menšikov. Petar počinje primjećivati kako je Petrograd puno više od oslonca za trgovačku luku, preko koje se od sada, trebaju odvijati svi trgovački poslovi. Petrograd je prema caru trebao postati novi glavni grad, za čiju bi sigurnost trebali biti izgrađeni, u moru, utvrde Kotlin i Krunski grad. U središtu njegove utvrde grade crkvu. Zbog toga zapošljava švicarskog arhitekta Domenica Trezina, koji je poznat po gradnji kraljevskih dvoraca i ima sjeverno – europski barokni stil gradnje. Preko sto metara visoki toranj sa zlatnim vrhom bi trebao postati značajna znamenitost Petrograda. Petar je Trezina, 1703. godine, imenovao svojim osnovnim graditeljem te mu zadaje da isplanira izgled grada, koji bi se trebao nazvati po utvrdi, Petrograd. Drvogradnja se polako zamjenjuje kamenim kućicama i ciglom. Za stanovništvo je to imalo veliku ulogu, odnosno šume su se morale uređivati, pilane su trebale biti u uporabi pomoću vjetra i vode, kamenje se trebalo nositi, kanali su se iskopavali. Sliku grada koju je Petar stvorio nije bila slučajnost. Kuće pripadnika aristokracije morale su biti izgrađene na lijevom ušću Neve, a od trgovaca i radnika na suprotnoj strani. Morale su biti izgrađene po „engleskom stilu“. Izgled društvene slike je bio jasno definiran i također i njegovi zadaci: seljaci trebaju služiti aristokraciji, aristokracija caru, a car državi i monarhiji. To se može pronaći i u bojama rukse državne zastave: donja kosa diagonalna crta je crvena, preko te crte plava, a gornja bijele boje, koja je simbol za cara.¹⁸

Petropavlovska tvrđava postala je prva zidana građevina novoga grada. Zatim je sagrađena i crkva i skromna kućica koju će Petar kasnije učiniti svojom prvom palačom. Sljedeće godine sagrađen je i luteranski hram koji je dugo služio kao vijećnica, a kasnije postaje mjestom za diplomatske sastanke. Petar Veliki jako je cijenio izgled Pariza i Versaillesa te su mnoge građevine u Petrogradu izgrađene po pariškom uzoru.¹⁹

Moskva je i za vrijeme Petrove vladavine, a i nakon njegove smrti zadržala svoj izgled pobožnog, gotovo samostanskog života. Kapelice su bile gotovo na svakom uglu, pučanstvo se hodajući ulicama krstilo i spuštalo na koljena pred svetim slikama, dok je Petrograd zadobio i sačuvao svoj potpuno drugačiji, svjetovni izgled. U Moskvi je zabranjeno izvođenje svjetovne glazbe, dok je u Petrogradu Petar mogao svakog dana narediti njemačkim glazbenicima da sviraju na balkonu njegove gostionice. Kasnije se u Petrogradu pojavljuju francusko kazalište i

---

¹⁸ Isto, str. 75. – 78.

¹⁹ Waliszewski, *Petar Veliki*, str. 466.-472.

talijanska opera. Novovjekovna Rusija, obrazovana, razmjerno intelektualno osamostaljena i slobodna, samo se u Petrogradu mogla roditi i tamo rasti.²⁰

4.3. MORALNA REFORMA

Razbojnička pljačka s oružjem bila je toliko ukorijenjen običaj onoga vremena da je i sam Petar bio bespomoćan protiv nje, iako je dao sve od sebe da ju iskorijeni. Naoružani kradljivci koji ustaju protiv stranaca, bili su pravi predstavnici Rusije. Prema riječima autora knjige Petar Veliki, Kazimir Waliszewski navodi: „U srcu toga naroda nije bilo nikakve društvenosti, nauku su smatrali krivovjerjem, umjetnost sablaznom, a glazbu, pjevanje i ples vrijeđanjem Boga. Mladencima se preporučavalo da prve dvije noći provedu u molitvi; prvu za tjeranje đavla, a drugu da počaste patrijarhe. U plemićkim krugovima, žene su bile iza zatvorenih vrata terema, dok su se muškarci zabavljali sa štićenicima muškog spola. Svaki sastanak obilovao je prizorima pijanstva, koji završavaju bučnim svađama, koje se nekada pretvore i u krvave obračune.

U tom vremenu nije postojao nikakav moralni ideal, nikakav osjećaj poštovanja samog sebe, časti ili dužnosti. Slobodni ljudi nisu cijenili svoju slobodu i bez problema su pristajali na to da postanu robovima. Čast, dužnost, ambicija pa i sama hrabrost su bili novi pojmovi u koje je Petar morao upućivati svoje podanike.“

Petar se nije hvatao onoga što je bilo najozbiljnije. On se odlučio uvesti promjene u izgledu, odnosno rezanjem brada i preinačenjem nošnje. Nitko više nije smio nositi bradu i svi su morali nositi europsku nošnju, francusku ili ugarsku. Po ulicama su izvješeni uzorci propisanog odijela. Siromašniji su dobili privremeno dopuštenje da se mogu služiti svojim starim odijelima, dok ih ne istroše. Ali kasnije će svatko morati uzeti novu odjeću ili će platiti i biti kažnjen. Noseći kratku odjeću, odnosno nošnju, bili su izloženi velikim hladnoćama, a isto tako i brada im je služila kako bi im ugrijala obraze. Kako bi se pobrinuo da se njegova reforma nenošenja brade provede, postavio je ispred crkava vojnike koji su morali gledati imali netko bradu i ako ima

---

²⁰Isto, str. 473.

morali su mu je iščupati. Petru je brada predmet posebne, osobne mržnje. Za njega je ona bila simbol ideja, predaja i predrasuda koje se on trudio suzbiti.²¹

Prije nego što odlazi u inozemstvo, Petar je dozvolio prodaju duhana, koja je do tada bila zabranjena u Rusiji, a osim toga i u Engleskoj je pregovarao radi monopola u trgovini duhana. Budući da je Petar pušio, morali su pušiti i svi ostali.²²

Petar objavljuje i ukaz koji naređuje reformu kalendara. Ruski je kalendar bio povezan s bizantskom predajom te su smatrali da godina počinje 1. rujna. Od sada će počinjati, kao u Europi, 1. siječnja. Tog dana svi su morali prisustvovati službi Božjoj, koja se čita po svim crkvama, a po izlasku iz crkve moraju si čestitati i izmjenjivati uobičajene čestitke.²³

Nastupaju reforme i u kućnom životu: ruše se vrata terema, a brak se zaštićuje jamstvima moralne prirode. Podupire podizanje skloništa za jadne beskućnike. Pod nazivom *skupova*, određuje se održavanje povremenih sastanaka u stanovitom broju privatnih domova; postojali su točni propisi koji su propisivali koje odijelo treba obući, raspored, kao i najmanje pojedinosti tog skupa. Petra vode uspomene iz pariških salona, ali im on daje svoje zamisli. Moraju se održavati od četiri sata poslijepodne do deset sati u večer. Pod prijetnjom strogim kaznama su bili zabranjeni kartanje i kockanje, ali je postojala soba koja je ostavljena za igrače šaha. Služavkama je bio zabranjen pristup u salone.²⁴

Petar je bio neumoran u poslu, ali mu nije pošlo za rukom, da kod svojih podanika sasvim svlada ukorijenjene navike lijenosti, tjelesne i duhovne mlitavosti. Mnogobrojni zdravi i sposobni ljudi su lutali ulicama i prosili umjesto da su radili. Mnogi mladići su izbjegavali vojnu dužnost te su odlazili u manastire.²⁵

Sve nabrojano, nije spriječilo Petra da izvrši veliku moralnu revoluciju. On je svojim podanicima dao primjer života, u kojemu su se tužni poroci, udruživali s najmuževnijim i najplemenitijim krepostima. Narod je razvio snagu, čiji elementi zasigurno nisu bili samo materijalne naravi.²⁶

Opću nastavu, koja je bila primjenjivana u zadovoljavajućem broju pučkih i srednjih škola, kao i u slavensko-grčko-latinskoj akademiji u Moskvi, Petar zamjenjuje sustavom

---

²¹Isto, str. 477.-480.

²²Isto, str. 480.-481.

²³Isto, str. 481.

²⁴Isto, str. 481.-483.

²⁵Isto, str. 489.-490.

²⁶Isto, str. 490.

profesionalnog odgoja. Škola nije bilo puno. Bilo ih je nekoliko u nekim manastirima. Nastava se sastojala od čitanja svetih knjiga., uz nekoliko osnovnih pojmova iz zemljopisa i povijesti. Možemo reći da razdoblje obrazovanja za stanovnike Rusije nije ni postojalo. Petar je pomoću obrazovanja htio stati na kraj besposličarenju. Htio je uvesti besplatnu i obaveznu obuku. Njena primjena se odnosila samo na jednu vrstu učenika, na djecu *diaka* (činovnika po upravnim uredima) i svećenika. Nakon povratka iz inozemstva, Petar uviđa da mu trebaju stručne škole. On ne želi krenuti iz početka, odnosno od osnovne i srednje škole, on smjesta prelazi na višu nastavu, na inženjerstvo, nautiku, višu matematiku. Njemu je više stalo do toga da obrazuje časnike, koji su mu potrebni u vojsci i mornarici. U Petrogradu se otvara pomorska akademija, dok se u Moskvi nalazi škola vojne kirurgije. Nakon što dolazi iz Pariza, Petra spopada želja da u Petrogradu otvori akademiju znanosti. To i čini, 1724. godine pred smrt piše: „Zdjelat Akademiju“ (Valja osnovati akademiju). Vidi se da je Petar dao značajan doprinos u području obrazovanja i javog morala, a on je sam bio taj koji je određivao pravila na temelju vlastitih iskustava i znanja.²⁷

Petar je omogućio svojim podanicima učenje čitanja i potaknio stvaranje novog jezika. Odredio ljude koji mu trebaju pomoći da osnuje rusku tiskaru u kojoj je objavljen niz djela raznolikih tema: povijest, zemljopis, jezikoslovlje, aritmetiku, ratnu vještinu, brodarenje. Pozivaju se brojni samostani da izruče svoje pohrane povelja, rukopisa i starih knjiga. To su sami počeci arhiva. Dolazi do stvaranja muzeja umjetnosti te Petar zapošljava nekoliko umjetnika iz Firence. Među sredstvima intelektualne propagande Petar nije zaboravio kazalište. U početku su prikazivani komadi vjerskog značaja i održavali su se u intimnosti. Petar je kazalište prenio na Crveni trg i pozvao je široku publiku. Također je poznat i povremeni tisak, koji je imao ulogu provođenja, objavljivanja i širenja vladarevih odluka, koje su se odnosile na vojničku organizaciju.²⁸

4.4. CRKVENA REFORMA

Crkva pred velikom reformom nije mogla ostati nedirnuta. A uz to je već sama po sebi stajala na rubu propasti. Svećenici i redovnici, bijelo i crno svećenstvo, sačinjavali su u tom ograđenom prostoru svijet za sebe, brojan, moćan, bogat i ponižen. Imanje im je bilo ogromno. U državi je svećenstvo zauzimalo važno mjesto. Crkva dobiva vlastitoga glavaru, međutim, on je

---

²⁷Isto, str. 491.-497.

²⁸Isto, str. 497.-504.

uspio sačuvati samo njezinu upravnu vlast, a prava duhovna vlast mu izmiče. Dok autor Kazim Waloszewski smatra da u to vrijeme osamostaljena crkva gubi svoje načelo života i pokreta.²⁹

U samostanima je bilo mnoštvo ljudi i žena koji nisu položili zavjete. Petar je stoga primijenio dvije temeljne mjere: opći popis samostanskog osoblja s time da vladar vodi nadzor nad svim osobama koje ulaze i izlaze iz samostana. Za one koji budu htjeli postati redovnikom ili redovnicom, njihovi prihodi raspodijelit će se među samostanima prema njihovim potrebama. S utemeljenjem senata crkveni poslovi, kao i svi ostali, podvrgavali su se od tada vrhovnoj jurisdikciji novoga tijela. Petar je primijetio da duhovna vlast više nije podvrgnuta vladaru, već običnom organu njegove uprave. On je smatrao da je takvo stanje neprirodno.³⁰

Već 1718. Petar je pomišljao o sazivanju Sv. Sinoda. Surađujući s Prokopovičem izradio je pravilnik koji je trebao opravdati novu reformu i odrediti joj temelje. Namjeravali su ukloniti iz svećeničkih redova mnoštvo osoba bez poziva. Zato će se ubuduće pobrinuti biskupijske škole kroz koje će kandidat morati proći. Dok se te škole ne podignu, uspostavljaju se strogi ispiti pred nadležnim vlastima. Ti ispiti se neće odnositi samo na znanje, nego i na moralnu vrijednost. Svećeničke službe po kapelama će biti ukinute. Pravilnik, koji je donesen, najjače napada crno svećenstvo. Muškarcima se zabranjuje stupanje u samostan prije tridesete godine; redovnicima se nalaže da se barem četiri puta godišnje ispovjede i pričeste; u samostan se uvodi prisilan rad. Pravilnik se objavljuje 25. siječnja 1721. godine. Dana 11. veljače 1722. otvara se crkveno tijelo koje se kasnije naziva Sv. Sinodom. Patrijarhat je ukinut. Postoji stalan zbor u kojemu obični svećenici sjede uz biskupe te on čuva vjerska i građanska prava Crkve i dobiva sve zakonodavne, pravne i upravne ovlasti koje su nužne za njegovu djelatnost. Sinod je jednakopravan senatu i stoji nad svim organima uprave. Sv. Sinod mora vršiti službu i ukinutog patrijarhata i odsutnog sabora. Petar Veliki je prije svega nastajao izvršiti sve, što je potrebno, kako bi spriječio Crkvu da bude ili postane smetnjom u novoj državi koju je stvorio.³¹

4.5. SOCIJALNA REFORMA

Za vrijeme Petrove vladavine dolazi do značajnih promjena u životu raznih društvenih slojeva. Bile su to neizravne posljedice njegova zakonodavnog djela. Sam Petar nije ništa promijenio u ustrojstvu staleža pa ni u njihovim pravima i dužnostima. On je jedino izmijenio

---

²⁹Isto, str. 505.-508.

³⁰Isto, str. 509.-514.

³¹Živanov, Sava, *Rusija na prelomu vekova*, Narodna biblioteka Srbije, Beograd, 2002., str. 69., 70., 71.

podjelu tih dužnosti i povlastica. Na tlu stare Rusije možemo naći tragove triju staleža. Na vrhu se nalaze muži, velikaši. Nešto niže stoje oni koji tvore *homines*, kompaktnu skupinu, koja obuhvaća slobodne ljude u zemlji. Na posljednjoj stepenici nalazi se kmetski puk. Za vrijeme Ivana III. Vasiljeviča (1462.-1505.) stvoren je novi stalež, stalež službenika, koji su bili jedini posjednici zemlje. U zamjenu za to oni se obvezuju da će mu služiti u miru i ratu. Ta skupina u državi i društvu igra značajnu ulogu. Međutim ta skupina ne pripada ni plemstvu ni nekom drugom društvenom sloju. Petar je prvi koji se sjetio da joj da neko obilježje, odlikujući ju posebnim nazivom preuzetim iz poljske terminologije: *šlahestvo* (plemstvo). Dvorjane je najprije pogodila reorganizacija vojne i građanske službe. Vojna služba se pretvara u trajnu službu u pukovnijama. U isto vrijeme dolazi do odvajanja građanske službe od vojničke. Dvorjani su prije toga imali dvostruke uloge: bili su ujedno vojnici i činovnici te su nosili sablje i vršili činovničke dužnosti. Glasovita tablica činova, objavljenja 1721., predstavlja tek službeni izraz i potvrdu tako osnovanog režima. Služenje vladaru podijeljeno je u tri odsjeka: vojska, država, dvor, ali službeničko osoblje je jedno. Ono je hijerarhizirano pomoću četrnaest razreda ili činova. Petar se trudi svakome označiti mjesto i službu. Petar se također nadao da može popraviti i položaj kmetova. Kad gospodari budu bogatiji, bit će i milosrdniji.³²

Seljačko se stanovništvo Rusije u doba Petrova dolaska na prijestolje sastojalo od dvije glavne skupine: *Krestiani i Holopi*. Stalež slobodnih ljudi, koji je obrađivao zemlju nije sudjelovao u toj podjeli. Krestiani su imali dva gospodara: državu i svoje vlasnike te su na obje strane plaćali porez, doživotno su robovali te im se moglo prodati skupa sa zemljom, ali i bez nje. Holopi nisu ništa dugovali državi, samo ih je osobna veza držala uz vlasnike zemlje koju su obrađivali, nisu nikako mogli biti prodavani. Petar uvodi reformu po kojoj se prodaja kmetova ograničavala na slučajevne posvemašnje nužde, namećući vlasniku dužnost da proda cijelu obitelj. On se trudio stopiti obje kategorije seljaka, a s druge strane da ih još više odredi kao kmetove. Dolazi do potpunog uvođenja kmetstva među sve zemljoradnike. Svaki popisani seljak smatrat će se doživotnim kmetom. Slobodan rad ne postoji. Same tvornice će imati svoje kmetove.³³

Petar se uvelike trudio da u gradovima, koji su nastajali diljem njegova carstva, stvori građanski stalež. Gradovi su se razvili zbog političkih uspjeha i ekonomskih pobjeda, osvajanja luka i probijanja novih prometnih puteva, koji su dali nov polet industriji i trgovini u zemlji. Godine 1699. Petar je zamislio široku osnovu samostalnih općinskih ustanova socijalne naravi, a 1724. ju je konačno zamijenio sasvim običnom magistraturom činovničkog tipa. Petar

---

³²Waliszewski, *Petar Veliki*, str. 518.-524.

³³Isto, str. 524.-526.

je bio nesvjesni društveni reformator. Za njegove vladavine svećenici i redovnici ponovno su izjednačeni s ostalima. Ako od njih nije načinio građane, načinio je barem podanike.³⁴

4.6. GOSPODARSKA REFORMA

Kada je Petar stupio na prijestolje, ruska industrija nije postojala. U Rusiji je bio samo jedan veletrgovac-car. Dolazi do stvaranja tvornica. Petar u početku ograničava rad na proizvodnji predmeta koji su bili potrebni u pomorskoj struci: platno za jedra, sumpor, oružje, koža. Dolazi do otvaranja rudnika.³⁵

Razvoj industrije se podudara s državnom trgovinom. Stvarajući nove trgovačke ogranke car povećava listu monopola. Kupovao je naveliko, a prodavao na malo. Petar je udario temelje riječnoj plovidbi. Nije pridavao jednaku važnost kopnenim prometnim vezama te nije gradio ceste. Iako mu nisu bile toliko važne, ipak se služio tim prometnicama.³⁶

Petar se oduševljavao zemljoradnjom. Svoje seljake učio je kako se sadi krumpir, pokazivao im je kako se barata alatom, kako treba žeti žito. Godine 1712. osnovao je prve ergele.³⁷

Prije Petrova dolaska na prijestolje provela se velika i vrlo spasonosna reforma: centraliziranje prihoda u glavni riznični ured koji je kasnije zamijenilo gradsko poglavarstvo. Umjesto da nastavi centraliziranje i postepeno uništavanje pojedinačnih, mjesnih administracija, on je izmislio nov način kako da se dokopa prihoda i to pomoću ratnih financijskih ureda. Petar pristaje da se popisuju nastanjene kuće i obrađena zemljišta na kojima počiva ubiranje glavnoga, tradicionalnog poreza. Međutim ustanovilo se da je od zadnjeg popisa bilo puno gubitaka, odnosno bježanja poreznih obveznika. Donio je zakon po kojemu će prisutni plaćati za odsutne. Napuštajući sasvim nasilje i pljačku, uređenjem kolegija za trgovinu nastojao je povećati prihode u zemlji. Financijsku politiku vodila je ratna potreba. Ona se uvijek morala prilagođavati potrebama rata i njegovim zahtjevima.³⁸

---

³⁴Isto, str. 526.-528.

³⁵Isto, str. 529.-533.

³⁶Isto, str. 534.-538.

³⁷Isto, str. 538.-540.

³⁸Isto, str. 540.-546.

4.7. POLITIČKA REFORMA

Petar osniva osam velikih upravnih središta nazvanih gubernije. Osvojenje Ingrije i Karelje dovelo je do prvog utemeljenja upravne vlasti u osvojenim područjima. Osnivanje senata predstavlja korak prema uklanjanju starih upravnih organa. Tajna kancelarija postaje jedinom središnjom vlasti. Petar počinje smatrati nužnim da upotpuni svoju tvorevinu jednim nadzornim organom. Najprije određuje da časnici iz glavnog stožera moraju nadzirati odluke. Zatim osniva službu poreznika. Senatu dodjeljuje vrhovnog nadzornika, a kasnije ga zamjenjuje vrhovni državni tužitelj. Petar je zapravo samo osnovao birokraciju. Što se tiče sudstva, odlučeno je da se vojvodama oduzima sudska vlast, u pokrajini se pojavljuju prvostupanjski i drugostupanjski sudovi, a u prijestolnici i najznačajnijim gradovima prizivni sudovi.³⁹

4.8. REFORMA VOJSKE I MORNARICE

Petar Veliki Rusiji nije dao dobro uređene financije, on joj je dao vojnu organizaciju i ona je sačinjavala jedan od najneospornijih elemenata reformatorove slave. Petrovim prethodnicima možemo reći samo to da su raspolagali s oko 200 000 naoružanih ljudi, ali ipak ni sa jednim vojnikom. Mogli smo vidjeti vojsku od nekoliko tisuća loše opremljenih vojnika. Konjanici su uglavnom bili slabo opremljeni. Ti vojnici su na sebi nosili slabu zaštitnu opremu i jahali su na mršavim konjima s batinom u ruci, a zalihu im je sačinjavala vrećica raži. U to vrijeme nije bilo organizirane vojne jedinice, nego su se sakupljali naoružani ljudi koji su bili sposobni za borbu. Tek je njegov prethodnik unaprijedio vojsku s nekoliko uvježbanih vojnih jedinica i započeo novačenje vojnika od kojih se kasnije formirala utrenirana vojska, koja je na kraju Petru poslužila kao dobra podloga.⁴⁰

Početak mornarice je bio trenutak kada je Petar odlučio upotrijebiti znanje nizozemskih brodograditelja. Dao je napraviti tribrodice, koje su mogle poslužiti i u ratu, ali i za trgovinu. Na kraju je odlučio da će svi dobrostojeći ljudi ili crkvenjaci morati ulagati svoja dobra u gradnju trgovačkih brodova, da bi naposljetku izgradio flotu koja će biti dostojna jedne napredne Rusije. Kada su brodovi bili izgrađeni, dao je ukinuti organizaciju koja je financirala izgradnju brodova, jer se oni ionako neće smjeti služiti njima. Jedan od brodova je završio u luci u Carigradu. Turci

---

³⁹Skupina autora, *Povijest 11. Doba prosvjetiteljstva (18.stoljeće)*, Jutarnji list, Zagreb, 2008., str. 102., 103.

⁴⁰Živanov, Sava, *Rusija na prelomu vekova*, str. 74., 75.

su upotrijebili sva moguća sredstva da bi spriječili uplovljavanje broda u luku, ali Petar tu nije posustajao.⁴¹

5. SMRT I NASLJEDNICI

Neuredan način života i stalno izlaganje naporima doveli su do narušavanja Petrovog zdravlja. U dobi od pedeset godina pojavljuju mu se prvi znaci bolesti bubrega, no on nije htio čuti ni za lijekove ni za liječenje. Godine 1724. pregledava radove na Ladoškom kanalu. Na povratku u Petrograd, nailazi na nasukanu lađu s brodolmcima te uskače u ledenu vodu kako bi ih spasio. Brodolomci su spašeni, međutim Petar se vraća u Petrograd s vrućicom i upalom pluća. Umro je 28. siječnja 1725. godine u šest sati ujutro.

Petra nasljeđuje njegova supruga Katarina (1725. – 1727.) koja ima podršku carske garde. Poslije njene smrti na prijestolje dolazi Aleksejev sin, Petar II. (1727.- 1730.), a s njim počinje i borba bojara i crkve da vrate vlast.⁴²

Tek pedesetak godina nakon njegove smrt, za vrijeme Katarine Velike, podignut je prvi spomenik njemu u čast. Francuski kipar Falconet bio je duboko inspiriran likom ruskog cara te je deset godina radio na spomeniku za koji se govori da je najvjestiji prikaz konja i jahača na svijetu. Na ogromnom postolju nalazi se konjanik koji izgleda kao da se penje na vrh stijene te to simbolizira sve poteškoće koje je Petar pobijedio. Lijevom rukom on smiruje konja, a desnom, u kojoj se nalazi žezlo, kao da pozdravlja cijelu zemlju.⁴³

---

⁴¹ Isto, str. 74., 75.

⁴² R. Živojinović, Dragoljub, *Istorija Evrope*, Matica srpska, Novi Sad, 1985., str. 489.,490.

⁴³<https://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/tragom-proslosti/petar-veliki-otac-moderne-rusije/>

6. ZAKLJUČAK

Na kraju mogu zaključiti da se veličina i snaga jednog vladara sastoje u njegovoj sposobnosti da u određenom povijesnom trenutku razvije i iskoristi sve snage naroda za velik, po čitavu zemlju blagotvoran cilj, te da u svojoj ličnosti objedini najbolje i najplodnije osobine tog naroda kako bi ga poveo naprijed usprkos svim preprekama. Takav vladar nesumnjivo je bio i Petar Veliki. Njemački filozof Leibniz za Petra Velikog je rekao: “Bog ga je odredio za velike stvari i veoma me veseli što je jedno tako veliko carstvo pošlo putem razuma i reda.” Petar se potpuno razlikovao od svojih prethodnika: bio je jednostavan u držanju i odijevanju. Nije volio prazne riječi i paradne ceremonije. Raniji ruski vladari pojavljivali su se samo za vrijeme neke svečanosti, u zlatotkanim odorama i u crkvama, dok je Petar šetao ulicama prijestolnice kao običan građanin u skromnom odijelu. Odmalena je bio podvrgnut stalnim tjeskobama i neizvjesnostima. Stalna borba između Petrove majke i Sofije učinili su ga neuravnoteženom osobom. Imao je vrlo osvetoljubiv karakter. Bio je nemilosrdan i vrlo autoritativan. Njegova vladavina ipak je obilježena uglavnom njegovim uspjesima. Kao i svaki vladar imao je svoje mane koje su ga sprječavale u tome da bude još veći i da još više unaprijedi Rusiju i život njenih stanovnika. Jedini kriterij koji je imao pred sobom bio je napredak Rusije, a sve ostalo bilo je podređeno tom načelu. Brzina i nepromišljenost njegovih odluka vodila ga je iz pogreške u pogrešku, ali uvijek je pokušavao iznova i nije odustajao dok nije postigao svoj željeni cilj. Za ostvarenje tog ideala radio je neumorno doslovce sve do smrti, ne štedeći ni sebe ni druge. U svojoj želji da što više unaprijedi Rusiju je, možemo reći, zapravo uništio. Njegove reforme su većinom bile uspješne i on je kao vladar imao izniman autoritet i ugled u očima drugih europskih vladara, što se za neke njegove prethodnike ne bi moglo reći. Imao je veliku želju za učenjem te je tijekom svog života izučio četrnaest zanata. Bez obzira na ono loše, smatram da je Petar ipak uspio ukinuti onu staru tradiciju feudalne Rusije i usmjeriti ju na bolji put. Petar I. Veliki izvukao je Rusiju iz izolacije tako što se otvorio i okrenuo prema zapadnoj Europi i pokušao uvesti u Rusiju sa Zapada ono što je mislio da će ju ojačati. Bio je upamćen i kao imperijalist koji je većinu ratova koje je vodio s vodećim silama tadašnjeg svijeta dobio.

Popis literature:

1. Heresch, Elisabeth, *Die Romanows – Russlands Zarenfamilie 1613. – 2013.* , Nicolai, Berlin, 2014.
2. Roberts, J.M., *Povijest Europe*, AGM, Zagreb, 2002.
3. R. Živojinović, Dragoljub, *Istorija Evrope*, Matica srpska, Novi Sad, 1985.
4. Skupina autora, *Velika ilustrirana povijest svijeta*, Otokar Keršovani, Rijeka, 1997.
5. Skupina autora, *Povijest 11, Doba prosvjetiteljstva (18.stoljeće)*, Jutarnji list, Zagreb, 2008.
6. Skupina autora, *Povijest svijeta*, Naprijed, Zagreb, 1990.
7. Slipičević, Fuad, *Istorija SSSR*, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo, 1969.
8. *The NEW encyclopaedia*, Britanica, 1995.
9. Waliszewski, Kazimir, *Petar Veliki*, Junaci, djela i misli, knjiga 6., Zagreb, 1944.
10. Warnes, David, *Chronicle of the Russian Tsars*, Thames and Hudson, London, 2009.
11. Živanov, Sava, *Rusija na prelomu vekova*, Narodna biblioteka Srbije, Beograd, 2002.
12. <https://nova-akropola.com>